

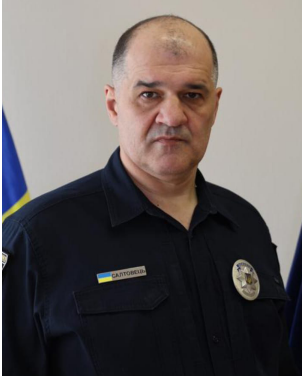

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2026-2-18-11>

Токар Петро Танасійович,

кандидат юридичних наук,
начальник Головного управління Національної поліції в Харківській області,
генерал поліції третього рангу
(Головне управління Національної поліції в Харківській області, м. Харків)
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-8111-7142>

Салтовець Сергій Анатолійович,

кандидат юридичних наук,
заступник начальника Головного управління Національної поліції
в Харківській області,
полковник поліції
(Головне управління Національної поліції в Харківській області, м. Харків)
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7281-7238>

Кріцак Іван Васильович,

кандидат юридичних наук, доцент,
помічник начальника Головного управління Національної поліції
в Харківській області,
підполковник поліції
(Головне управління Національної поліції в Харківській області, м. Харків),
професор кафедри права та суспільних наук
(Вінницький фінансово-економічний університет, м. Вінниця)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3530-4269>

**ПРОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ
В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ПРИКЛАДІ
МІСТА ХАРКОВА: СУЧАСНИЙ СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ**

У статті досліджено сучасний стан, тенденції та перспективи протидії торгівлі людьми в умовах російсько-української війни на прикладі міста Харкова. Проаналізовано міжнародний досвід, статистичні дані та результати діяльності правоохоронних органів. Визначено основні форми експлуатації, чинники віктимізації населення та пріоритетні напрями вдосконалення міжведомчої взаємодії, профілактичної роботи й захисту потерпілих.

Ключові слова: торгівля людьми, сучасне рабство, російсько-українська війна, трудова експлуатація, сексуальна експлуатація, незаконне переправлення осіб через державний кордон, організована злочинність, кримінологія, Національна поліція України, Харків, профілактика, права людини.

Постановка проблеми. Російсько-українська війна істотно посилює ризики торгівлі людьми, спричинивши зростання вимушеної міграції, соціальної вразливості населення, незаконного переправлення осіб через державний кордон, трудової та інших форм експлуатації. Особливої актуальності ця проблема набула для

прифронтових регіонів, зокрема міста Харкова, де воєнні виклики поєднуються з діяльністю організованих злочинних груп. За таких умов виникає необхідність комплексного кримінологічного дослідження сучасного стану, тенденцій і перспектив удосконалення системи протидії торгівлі людьми, підвищення ефективності

міжвідомчої взаємодії, профілактичної діяльності та захисту потерпілих.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти протидії торгівлі людьми досліджували українські й зарубіжні вчені, зокрема З. Р. Кісіль, Д. В. Швець, О. М. Бандурка, В. В. Голина, О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов та багато інших. У зарубіжній науковій літературі значний внесок у розроблення проблематики зробили Д. Дж. Бастієн (D. J. Bastien), Р. М. Петерс (R. M. Peters), С. С. Олів'єрі (S. S. Olivieri), М. Л. Даймонд-Каравелла (M. L. Diamond-Caravella), Л. Н. Етчер (L. N. Etcher), П. Р. Коен (P. R. Cohen), М. А. Комбс (M. A. Combs), Т. Арнольд (T. Arnold), Ф. Рекнор (F. Recknor), М. Гордон (M. Gordon), Дж. Ковердейл (J. Coverdale), А. Т. Мегбару (A. T. Megbaru), Б. Енгау, (B. Engdaw) К. Й. Сокат (K. Y. Sokat), М. Чи (M. Chi), Дж. Хадлоу (J. Hudlow), С. С. Старсід (S. C. Starseed), М. Клукман (M. Kluckman), С. Скагс (S. Scaggs) та інші науковці. У наукових працях розглядаються питання сучасних форм експлуатації, віктимізації потерпілих, ролі медичних працівників у виявленні жертв, повторної віктимізації дітей, транспортного складника механізмів торгівлі людьми, а також світові тенденції поширення сучасного рабства. Водночас не досить дослідженими залишаються особливості протидії торгівлі людьми в умовах російсько-української війни, особливо на регіональному рівні, зокрема в прифронтовому місті Харкові, що й зумовлює актуальність цього дослідження.

Метою статті є дослідження сучасного стану, тенденцій та перспектив протидії торгівлі людьми в умовах російсько-української війни на прикладі міста Харкова, а також визначення пріоритетних напрямів підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів, профілактики та захисту потерпілих.

Виклад основного матеріалу.

Наукометричний зріз проблеми «торгівля людьми» в іноземних авторів (платформа Web of Science). На сьогодні у разі введення ключового слова «торгівля людьми»/human trafficking на платформі Web of Science виявлено майже 58 000 наукових статей, які потребують свого наукового осмислення та відповідного наукового аналізу. У процесі підготовки дослідження ми переглянули 200 анотацій іноземних наукових авторів з метою віднайдення найцікавіших, актуальних і змістовних матеріалів, здатних зацікавити широку читачку/слухачку аудиторію та спонукати інших дослідників до занять науковою діяльністю й подальшого поглибленого розроблення цієї надзвичайно важливої проблеми.

Проблема торгівлі людьми зачіпає майже 1,1 мільйона осіб у США. Понад 50 % жертв під час експлуатації отримують медичну допомогу у відділенні невідкладної допомоги (ВНД) [1]. Торгівля людьми є жахливим злочином і порушенням прав людини, від якого щороку у світі страждають від 25 до 27 мільйонів дорослих і дітей [2]. Торгівля людьми є однією з форм транснаціональної злочинності, що найшвидше поширюється. В Індії станом на 2021 рік було зареєстровано приблизно 7 тисяч випадків торгівлі людьми [3].

Торгівля людьми – це глобальна проблема, що переважно зачіпає жінок і дітей. Жертв вербують шляхом примусу, обману або насильства, а згодом експлуатують з метою комерційного сексуального використання, примусової праці або й іншого. Торговля людьми призводить до серйозних страждань жертв, включаючи не лише фізичні травми, але й психологічні наслідки [4].

Торгівля людьми, яку також називають сучасним рабством, є кризою у сфері охорони здоров'я та злочином,

що набуває дедалі більшого поширення у всьому світі й зачіпає близько 40,3 мільйона жертв. Десятиліття тому приблизно 79 % злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, стосувалися сексуальної експлуатації, а 18 % – примусової праці, проте останні звіти вказують на відповідні показники 50 % та 38 %. Хоча сексуальна експлуатація й надалі становить більшу частину злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, примусова праця продовжує зростати з тривожною швидкістю [5].

Сучасне рабство – це лихо, що вражає кожен регіон світу. Згідно з останніми глобальними оцінками, у 2021 році 50 мільйонів людей жили у сучасному рабстві. З них 28 мільйонів перебували в примусовій праці, а 22 мільйони – у пастці примусового шлюбу. На жаль, кількість людей у сучасному рабстві значно зросла за останні 5 років. У 2021 році на 10 мільйонів людей більше перебувало у сучасному рабстві порівняно з глобальними оцінками 2016 року [6].

Нині майже 700 мільйонів людей (8,5 відсотка населення світу) живуть у крайній бідності – менш ніж на 2,15 долара на день. Прогрес зупинився на тлі низького зростання, невдач, спричинених COVID-19, та підвищеної нестабільності. Рівень бідності в країнах з низьким рівнем доходу вищий, ніж до пандемії. Близько 3,5 мільярда людей (44 % населення світу) залишаються бідними за стандартом, який більше відповідає країнам з рівнем доходу вище середнього (6,85 долара США на день), а кількість людей, які живуть на суму нижче цього стандарту, майже не змінилася з 1990-х років через зростання населення. У 2024 році на країни Африки на південь від Сахари припадало 16 % населення світу, але 67 % людей жили в крайній бідності. Виходячи з поточної траєкторії, прогнозується, що 622 мільйони людей (7,3 відсотка населення світу) житимуть у крайній бідності у 2030 році. Це означає, що, за прогнозами, близько 69 мільйонів людей вирвуться з крайньої бідності між 2024 і 2030 роками порівняно з приблизно 150 мільйонами, які зробили це між 2013 і 2019 роками. Крім того, 3,4 мільярда людей (майже 40 % населення світу), ймовірно, житимуть менш ніж на 6,85 долара на день [7].

Торгівля людьми різко зросла через конфлікти, кліматичні катастрофи та глобальні кризи, йдеться у звіті ООН, опублікованому у 2024 році. У 2022 році, останньому році, за який широко доступні дані, кількість відомих жертв у всьому світі зросла на 25 % порівняно з рівнем 2019 року до пандемії, – йдеться у Глобальному звіті Управління ООН з наркотиків і злочинності про торгівлю людьми. Різке падіння у 2020 році значною мірою зникло до наступного року. «Злочинці дедалі частіше торгують людьми для примусової праці, зокрема для того, щоб примушувати їх до здійснення складних онлайн-шахрайств та кібершахрайства, тоді як жінки та дівчата стикаються з ризиком сексуальної експлуатації та гендерно зумовленого насильства», – йдеться у звіті, додаючи, що головною причиною цього є організована злочинність. Діти становили 38 % виявлених жертв порівняно з 35 % у даних за 2020 рік, які лягли в основу попереднього звіту. Згідно з останнім звітом, дорослі жінки залишаються найбільшою групою жертв, що становить 39 % випадків, далі йдуть чоловіки з 23 %, дівчата з 22 % та хлопці з 16 %. Загальна кількість жертв у 2022 році становила 69 627 осіб. Найпоширенішою причиною торгівлі людьми серед жінок та дівчат була сексуальна експлуатація (60 % або більше), далі йшла примусова праця. Для чоловіків це була примусова праця, а для хлопців – примусова праця та «інші цілі» приблизно рівною мірою. Ці та інші цілі

включають примусове вчинення злочинів та примусове жебракування. У звіті йдеться, що зростання кількості хлопчиків, визнаних жертвами торгівлі людьми, може бути пов'язане зі зростанням кількості неповнолітніх без супроводу, які прибувають до Європи та Північної Америки. Регіоном походження, з якого припала найбільша кількість жертв, була Африка на південь від Сахари – 26 %, хоча існує багато різних маршрутів торгівлі людьми. Згідно зі звітом, найбільше зростання кількості виявлених випадків спостерігалось в країнах Африки на південь від Сахари, Північній Америці та регіоні «західної та південної Європи», причому приплив мігрантів був значним фактором у двох останніх [8].

Торгівля людьми, як незаконне переміщення осіб із застосуванням примусу, обману та насильства, вважається сучасною формою рабства. Нині світ стикається із серйозними соціально-економічними та культурними проблемами, що є наслідком торгівлі людьми. До числа суб'єктів, які сприяють процесу торгівлі людьми, належать торговці людьми, політичні лідери, мешканці транзитних пунктів, урядовці та співробітники силових структур. Крайня бідність та високий рівень безробіття є рушійними силами, що змушують людей, особливо молодих жінок, ставати жертвами торгівлі людьми [9].

Торгівля людьми є дедалі гострішою та складною глобальною проблемою, і ефективні програми боротьби з нею можуть вирішувати її за допомогою чотирьох цілей: профілактики, притягнення до відповідальності, захисту та партнерства, відомих як «4Р» (*prevention, prosecution, protection, and partnership*). Транспортна галузь відіграє вирішальну роль у запобіганні та припиненні торгівлі людьми. Дослідження показують, що транзитні пункти мають вирішальне значення для вербування та перевезення жертв торгівлі людьми між місцями походження та призначення. Моніторинг транзиту як стратегія, що спрямована на виявлення та перехоплення потенційних жертв торгівлі людьми під час їхнього транзиту та до початку експлуатації, є надважливим завданням [10].

Автори С. С. Старсід, М. Клукман, С. Скагс та ін. використали довгострокові адміністративні дані, пов'язані на рівні штату, від Департаменту у справах дітей та сімей Флориди (DCF) та Департаменту ювенальної юстиції Флориди (DJJ) для вивчення як первинних, так і подальших підтверджених звинувачень у торгівлі людьми серед дітей, які мають справу з однією або двома системами. Попереднє жорстоке поводження, історія влаштування в інтернатні заклади, випадки зникнення дітей, направлення до відповідних органів без винесення судового рішення, громадський нагляд є факторами, що передбачають першу віктимізацію в результаті торгівлі людьми. Ці самі показники передбачають повторну віктимізацію, за винятком історії попереднього влаштування в інтернатні заклади, перебування в інтернатних закладах, попереднього фізичного насильства та попереднього сексуального насильства. Приблизно 1 з 5 дітей-жертв зазнає повторної віктимізації; середній час між первинною та повторною віктимізацією становить близько 6 місяців. Це дослідження має значення для вироблення державної політики та практики щодо дітей, які перебувають під опікою системи та мають найбільший ризик повторної віктимізації через торгівлю людьми [11].

Порівняльна характеристика осіб, яким встановлено статус постраждалих від торгівлі людьми в Україні у 2022–2026 роках. За даними Національної соціальної сервісної служби України [12] впродовж

2022–2026 років в Україні спостерігається суттєва динаміка кількості осіб, які постраждали від торгівлі людьми. Якщо станом на 01.01.2023 такий статус було встановлено 47 особам, то станом на 03.01.2024 їхня кількість зросла до 118 осіб, тобто більш ніж у 2,5 раза. У 2024 році показник продовжив зростання і станом на 24.12.2024 досяг 182 осіб. Найбільш різке збільшення відбулося у 2025 році, коли статус було встановлено вже 485 особам, що майже у 10 разів перевищує показники 2022 року. Станом на 13.05.2026 статус отримала 271 особа, що свідчить про збереження високого рівня виявлення потерпілих від торгівлі людьми.

Особливої уваги заслуговує гендерна структура потерпілих. Якщо у 2022 році серед осіб зі встановленим статусом переважали чоловіки (25 осіб проти 19 жінок), то у 2024 році співвідношення майже зрівнялося (53 чоловіки та 47 жінок). Водночас у 2025–2026 роках спостерігається різке домінування чоловіків серед потерпілих: у 2025 році – 433 особи із 485 постраждалих, а у 2026 році – 253 особи із 271 потерпілого. Така тенденція значною мірою пов'язана з військовою агресією проти України та поширенням випадків трудової експлуатації, примусового використання населення на тимчасово окупованих територіях, а також залучення осіб до діяльності, пов'язаної зі збройним конфліктом.

Аналіз форм експлуатації засвідчує істотну трансформацію структури торгівлі людьми. У 2022 році переважали випадки трудової експлуатації (14 осіб), втягнення у злочинну діяльність (11 осіб) та використання у збройних конфліктах (12 осіб). У 2024 році найбільш поширеним видом експлуатації стало використання осіб у збройних конфліктах (55 випадків), а також трудова експлуатація (22 випадки). У 2025 році різко зросла кількість випадків змішаної експлуатації – до 404 осіб із 485 потерпілих, а у 2026 році цей показник становив уже 235 осіб із 271 потерпілого. Це свідчить про ускладнення механізмів торгівлі людьми та поєднання різних форм експлуатації щодо однієї особи.

Водночас простежується зростання випадків використання людей у збройних конфліктах: з 12 осіб у 2022 році до 55 у 2024 році, 19 у 2024 році (станом на грудень), 17 у 2025 році та 12 осіб за перші місяці 2026 року. Така ситуація безпосередньо пов'язана з наслідками російсько-української війни та використанням населення на окупованих територіях у воєнних цілях.

За видом торгівлі людьми впродовж досліджуваного періоду переважає внутрішня торгівля людьми. У 2022 році її частка становила 30 випадків із 47, у 2024 році – 89 з 118, у грудні 2024 року – 105 з 182, у 2025 році – 278 із 485. Лише у 2026 році вперше кількість випадків транскордонної торгівлі людьми (149) перевищила внутрішню (122), що може свідчити про активізацію міжнародних каналів переміщення потерпілих та збільшення ризиків для українських громадян за кордоном.

Серед країн призначення експлуатації стабільно домінують Україна та російська федерація. Якщо у 2022 році в Україні експлуатувалося 29 осіб, а в російській федерації – 5, то у 2025 році ці показники становили відповідно 278 та 204 особи. У 2026 році російська федерація вже посідає перше місце за кількістю встановлених фактів експлуатації (146 осіб), випереджаючи Україну (122 особи), що свідчить про збереження значних ризиків для громадян України на території держави-агресора.

Проведений аналіз свідчить про істотне зростання масштабів виявлення потерпілих від торгівлі людьми

в Україні, зміну гендерного профілю жертв у бік переважання чоловіків, поширення змішаних форм експлуатації та зростання впливу воєнного чинника на механізми торгівлі людьми. Найбільш характерними тенденціями останніх років стали збільшення випадків використання осіб у зв'язку зі збройним конфліктом, розширення транскордонних каналів експлуатації та концентрація значної частини потерпілих у контексті російсько-української війни.

Про стан виконання пріоритету, визначеного Національною поліцією України на 2026 рік щодо боротьби з нелегальною (незаконною) міграцією, торгівлею людьми та сексуальною експлуатацією дітей в Інтернеті, проблемні питання та заходи з їх вирішення (ГУНП у Харківській області). Упродовж 2025–2026 років (січень–травень) спостерігається зміна динаміки реєстрації кримінальних проваджень у ЄРДР за окремими категоріями кримінальних правопорушень. Так, за ст. 149 КК України («Торгівля людьми») у 2025 році зареєстровано 1 кримінальне провадження, тоді як у 2026 році також зареєстровано 1 провадження. За ст. 301-1 КК України у 2025 році зареєстровано 18 кримінальних проваджень, а у 2026 році – 10, що свідчить про певне зменшення кількості виявлених фактів такої категорії правопорушень. Водночас суттєве зростання простежується за ст. 332 КК України («Незаконне переправлення осіб через державний кордон України»): якщо у 2025 році зареєстровано 8 кримінальних проваджень, то у 2026 році – вже 27, що може свідчити як про активізацію протиправної діяльності у цій сфері, так і про посилення роботи правоохоронних органів щодо її виявлення та документування. Окремо слід відзначити показники за ст. 369-2 КК України («Зловживання впливом»), де у 2026 році зареєстровано 49 кримінальних проваджень.

Кількість осіб, яким повідомлено про підозру, у 2026 році загалом засвідчує помітне зростання порівняно з 2025 роком. За ст. 149 КК України показник залишився стабільним – 1 особа, з яких в обох роках 1 належить до відповідної категорії, позначеної в дужках. Водночас за ст. 301-1 КК України кількість таких осіб зросла з 4 до 9. Найбільш виразна динаміка простежується за ст. 332 КК України, де кількість осіб збільшилася з 2 до 10. Також суттєве зростання зафіксовано за ст. 369-2 КК України: з 5 осіб у 2025 році до 20 осіб у 2026 році. Отже, наведені дані свідчать про активізацію процесуального реагування у 2026 році, насамперед за ст. 332 та ст. 369-2 КК України.

Кількість кримінальних проваджень, за якими повідомлено про підозру, у 2026 році також характеризується тенденцією до зростання порівняно з 2025 роком. За ст. 149 КК України показники залишилися незмінними – по 1 кримінальному провадженню. За ст. 301-1 КК України кількість таких кримінальних проваджень зросла з 5 до 12. Значне збільшення зафіксовано за ст. 332 КК України – з 2 до 12 кримінальних проваджень. Найбільш суттєва динаміка спостерігається за ст. 369-2 КК України, де кількість кримінальних проваджень, у яких повідомлено про підозру, збільшилася з 5 у 2025 році до 29 у 2026 році. Загалом наведені статистичні дані свідчать про посилення роботи з документування та процесуального супроводу кримінальних правопорушень у 2026 році.

Кількість кримінальних проваджень, направлених до суду, у 2026 році за окремими статтями КК України засвідчує як тенденцію до зростання, так і зменшення залежно від категорії правопорушень. За ст. 149 КК

України кількість проваджень, скерованих до суду, зросла з 1 до 3. За ст. 301-1 КК України спостерігається зростання з 1 до 6 проваджень. Водночас за ст. 332 КК України зафіксовано суттєве зменшення: із 19 кримінальних проваджень у 2025 році до 4 у 2026 році. За ст. 369-2 КК України, навпаки, простежується збільшення кількості направлених до суду проваджень із 6 до 16. Загалом статистика свідчить про активізацію судового спрямування кримінальних проваджень за ст. 149, ст. 301-1 та ст. 369-2 КК України у 2026 році, водночас за ст. 332 КК України відбулося зниження відповідних показників.

Отже, Управлінням міграційної поліції ГУНП у Харківській області вживаються заходи щодо реалізації державної політики у сфері нелегальної (незаконної) міграції та протидії торгівлі людьми. Натепер у результаті проведених заходів УМП ГУНП області у сфері протидії нелегальній міграції, незаконного переправлення осіб через державний кордон виявлено та внесено до ЄРДР 13 кримінальних правопорушень за ст. 332 КК України (незаконне переправлення осіб через державний кордон України).

А також за цим напрямом внесено до ЄРДР 6 фактів за ознаками ст. 369-2 КК України (зловживанням впливом) стосовно осіб призовного віку, які ухиляються від мобілізації з метою подальшого перетину державного кордону України.

Повідомлено про підозру в 18 кримінальних провадженнях

за ст. 332 КК України (незаконне переправлення осіб через державний кордон України) – **10** особам;

за ст. 369-2 КК України (зловживання впливом) стосовно осіб призовного віку, які ухиляються від мобілізації з метою подальшого перетину державного кордону України, – **11** особам.

Направлено до суду УМП 27 кримінальних проваджень за ст. 332 КК України (незаконне переправлення осіб через державний кордон України) з урахуванням справ минулих років.

Проводиться превентивна діяльність за напрямом нелегальної міграції та незаконної легалізації іноземців. Спільно з Державною міграційною службою відповідно до ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію» та функціональних обов'язків працівниками УМП проводяться перевірки місць скупчення населення (авто- та залізничні вокзали, парки, ринки, гуртожитки, місця загального харчування тощо).

З початку року перевірено:

– **31** іноземців (з них громадян рф – 2);

– виявлено **8** нелегальних мігрантів;

– направлено **6** подань про примусове повернення;

– складено **10** адмінпротоколів за ч. 2 ст. 203 КУпАП за порушення правил перебування в Україні.

Проведено **18** реалізацій кримінальних проваджень у січні–травні.

Проблематика по цьому напрямі

Недостатнє фінансове забезпечення проведення оперативно-розшукових заходів у сфері протидії незаконній міграції та організації незаконного переправлення осіб через державний кордон України. Зокрема, документування кримінальних правопорушень, пов'язаних з організацією незаконного переправлення осіб через державний кордон, здебільшого потребує проведення комплексу оперативних заходів, пов'язаних з імітацією передачі грошових коштів за незаконні послуги. За наявною практикою організатори таких схем вимагають попередню оплату за переправлення осіб через державний кордон у сумі від 10 до 20 тис. доларів США за одну особу.

У зв'язку з відсутністю передбаченого фінансування для проведення відповідних заходів, а також ризиком втрати значних грошових коштів під час документування злочинної діяльності, суттєво ускладнюється можливість:

- встановлення всіх учасників злочинних схем;
- викриття організаторів та посередників;
- належного документування протиправної діяльності організованих груп.

Заходи щодо вирішення

– внести на розгляд керівництва пропозиції щодо збільшення фінансування оперативно-розшукової діяльності за напрямом протидії незаконній міграції та незаконному переправленню осіб через державний кордон України;

– посилити міжвідомчу взаємодію з підрозділами Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України та іншими правоохоронними органами для проведення спільних оперативних комбінацій і документування діяльності організованих груп;

– забезпечити концентрацію наявних ресурсів на документуванні найбільш активних та суспільно небезпечних каналів незаконного переправлення осіб через державний кордон України;

– опрацювати питання щодо залучення додаткових ресурсів і технічних можливостей для проведення тривалих оперативних розробок, спрямованих на викриття організаторів та всіх учасників злочинних схем;

– удосконалити організацію планування оперативних заходів шляхом визначення пріоритетних напрямів документування та раціонального використання наявного фінансового ресурсу.

Щодо протидії торгівлі людьми у поточному році до ЄРДР внесені відомості за 5 фактами торгівлі людьми. Повідомлено про підозру 5 особам у 4 кримінальних провадженнях.

4 матеріали, що перебували в оперативному супроводі УМП, розслідувано та скеровано до суду з обвинувальним актом.

З метою попередження злочинів у сфері протидії торгівлі людьми УМП через офіційні сторінки ГУНП у соціальних мережах нагадує громадянам про безпечну поведінку під час працевлаштування та як не стати жертвою торгівлі людьми. Акцентується увага на відповідальності, що передбачена кримінальним кодексом за вчинення таких злочинів.

Систематично публікуються статті щодо проведеної роботи за напрямом торгівлі людьми.

Спільно з Харківською обласною військовою адміністрацією питання щоквартально обговорюються на Координаційних нарадах та у співпраці з громадськими організаціями.

До Департаменту соціального захисту обласної військової адміністрації направляються постраждалі для надання їм офіційного статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми. *За I квартал 2026 року встановлено 17 потерпілих осіб (чоловіки) від торгівлі людьми (трудова експлуатація).*

Щодо перспектив кримінальних проваджень за ознаками організованої злочинності, то УМП напрацьовано оперативно значиму інформацію, в оперативному супроводі перебуває 1 провадження з перспективою реалізації за ознаками організованої злочинності.

Отримано всі ухвали та **18 березня 2026 року** УМП проведено реалізацію такого кримінального провадження стосовно групи осіб, яка під виглядом функціонування реабілітаційних центрів організувала незаконне утримання громадян, що перебувають у вразливому

стані, зокрема осіб із наркотичною та алкогольною залежністю, з метою їх подальшої трудової експлуатації. Встановлено, що зловмисники орендували низку об'єктів нерухомості на території міста Харкова, де облаштували заклади закритого типу. Осіб, які потрапляли до зазначених центрів, обмежували у свободі пересування та спілкування із зовнішнім світом, позбавляли засобів зв'язку та змушували до виконання примусової праці. Отримані кошти розподілялися між учасниками злочинної групи. В рамках реалізації матеріалів кримінального провадження проведено 11 санкціонованих обшуків за місцями проживання фігурантів та розташування так званих «реабілітаційних центрів». У результаті проведених слідчих дій виявлено та вилучено значну кількість речових доказів. Встановлено факт незаконного утримання **48 осіб** (серед яких одна неповнолітня), в тому числі 17 використовували в примусовій праці. Натепер вирішується питання щодо повідомлення про підозру причетним особам за ч. 2 ст. 146, ч. 2 ст. 127 та ч. 2 ст. 149 КК України. Досудове розслідування триває.

Протидія злочинам проти моральності, зокрема сексуальній експлуатації дітей в Інтернеті.

У результаті вжитих заходів УМП виявлено 8 кримінальних правопорушень за фактом дитячої порнографії. Повідомлено про підозру у 7 кримінальних провадженнях. До суду направлено 3 провадження.

У період з **23 до 28 лютого 2026 року** забезпечено участь у загальнодержавних заходах з протидії злочинам, пов'язаним із сексуальною експлуатацією дітей в Інтернеті. Результатами участі стало проведення обшуку та повідомлення підозри двом зловмисникам за ч. 1 ст. 301-1 КК України.

Проблематика по цьому напрямі

Злочини, пов'язані з торгівлею людьми та сексуальною експлуатацією дітей, у тому числі в Інтернеті, характеризуються високим рівнем латентності. Більшість таких правопорушень має прихований характер, що ускладнює їхнє своєчасне виявлення. Потерпілі часто не звертаються до правоохоронних органів через страх, психологічний тиск з боку експлуататорів, залежність від них або недостатню поінформованість про можливості отримання допомоги. Крім того, злочинці активно використовують можливості цифрового середовища та соціальних мереж для встановлення контактів із потенційними жертвами, що також ускладнює виявлення таких фактів.

Заходи щодо вирішення

З метою підвищення ефективності протидії зазначеним правопорушенням *налагоджується міжвідомча взаємодія з органами та установами, що працюють у сфері захисту прав дітей та соціального захисту населення*. Зокрема, здійснюється співпраця зі службами у справах дітей, громадськими організаціями, підрозділами соціального захисту населення м. Харкова та Харківської області, а також з Північно-східним міжрегіональним управлінням Державної служби України з питань праці. Така взаємодія спрямована на своєчасне виявлення осіб, які можуть перебувати у ситуації експлуатації, оперативний обмін інформацією, проведення профілактичних заходів та забезпечення належного реагування на факти торгівлі людьми і сексуальної експлуатації дітей.

Територіальні підрозділи орієнтовані на вдосконалення роботи в регіоні. Особовий склад націлено на отримання інформації про факти торгівлі людьми (дітьми), сексуальної та трудової експлуатації осіб (дітей), сутенерства та втягнення осіб у заняття проституцією,

розповсюдження порнографії (в тому числі дитячої), незаконного переправлення осіб (військовозобов'язаних) через державний кордон України, в тому числі спрямовані на виявлення організованих злочинних угруповань, а також встановлення можливих потерпілих від торгівлі людьми.

З огляду на викладене необхідно:

- протягом травня–червня 2026 року проаналізувати оперативну та іншу наявну інформацію щодо протиправної діяльності злочинних груп та окремих осіб, які займаються скоєнням злочинів у сферах торгівлі людьми, суспільної моралі та нелегальної міграції. На підставі отриманої інформації провести заходи, спрямовані на викриття та припинення злочинної діяльності, притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності. Реалізувати матеріали кримінального провадження стосовно групи осіб, що перебуває в оперативному супроводі. Вирішити питання оголошення підозри зловмисникам у складі ОГ;

- забезпечити роз'яснення потерпілим про право на встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, надання інформації про види та порядок отримання допомоги, порядок компенсації за шкоду, заподіяну внаслідок експлуатації особами, які вчинили правопорушення. Для забезпечення всіх прав та гарантій особи, постраждалої від торгівлі людьми, надавати контактні дані відповідального структурного підрозділу Харківської обласної військової адміністрації;

- вжити заходів щодо налагодження міжвідомчої співпраці з органами та установами, що працюють у сфері захисту прав дітей та соціального захисту населення. Зокрема, зі службами у справах дітей, громадськими організаціями, підрозділами соціального захисту населення м. Харкова та Харківської області, а також з Північно-східним міжрегіональним управлінням Державної служби України з питань праці;

- провести зустріч з територіальним підрозділом Державної прикордонної служби України, визначити подальші спільні заходи з протидії незаконному переправленню осіб через державний кордон;

- до кінця II кварталу 2026 року взяти участь у засіданні обласної Координаційної ради з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання насильству у сім'ї та протидії торгівлі людьми;

- продовжити постійне висвітлення у ЗМІ інформації про результати службової діяльності УМП.

Начальники територіальних підрозділів поліції ГУНП мають:

- організувати на території обслуговування проведення системної роботи щодо отримання, перевірки та документування інформації про факти торгівлі людьми (у тому числі дітьми), сексуальної та трудової експлуатації осіб, сутенерства, втягнення осіб у заняття проституцією, розповсюдження порнографічної продукції, у тому числі дитячої порнографії та експлуатації дітей в Інтернеті, а також незаконного переправлення осіб, зокрема військовозобов'язаних, через державний кордон України. Основні зусилля зосередити на виявленні організованих злочинних угруповань, осіб, причетних до вчинення зазначених кримінальних правопорушень, а також встановленні можливих потерпілих від торгівлі людьми;

- не допускати формального підходу до виконання поставлених завдань, забезпечити належну взаємодію з іншими службами та підрозділами, своєчасне реагування на отриману інформацію, а у разі виникнення проблемних питань або необхідності отримання методичної

чи інформаційно-консультативної допомоги – невідкладно звертатися до управління міграційної поліції ГУНП у Харківській області.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що торгівля людьми залишається однією з найнебезпечніших форм транснаціональної організованої злочинності та сучасного рабства ХХІ століття, яке посягає на фундаментальні права і свободи людини, її гідність, безпеку та право на вільний розвиток. Аналіз зарубіжних і вітчизняних наукових джерел, статистичних матеріалів правоохоронних органів, Національної соціальної сервісної служби України та міжнародних організацій дозволяє констатувати стійку тенденцію до зростання масштабів цього явища в умовах глобальних криз, воєнних конфліктів, масових міграційних процесів, бідності та соціальної вразливості населення. Особливо гостро проблема проявляється в умовах російсько-української війни, коли мільйони громадян були змушені залишити свої домівки, що суттєво розширило коло потенційних жертв експлуатації. Встановлено, що поряд із традиційними формами сексуальної та трудової експлуатації дедалі більшого поширення набувають змішані форми експлуатації, використання осіб у збройних конфліктах, втягнення у злочинну діяльність, кіберексплуатація та інші приховані форми сучасного рабства. Порівняльний аналіз осіб, яким встановлено статус постраждалих від торгівлі людьми у 2022–2026 роках, засвідчив істотне зростання кількості виявлених потерпілих, зміну гендерного профілю жертв у бік переважання чоловіків, а також посилення впливу воєнного чинника на структуру та механізми торгівлі людьми. Водночас результати діяльності правоохоронних органів свідчать про активізацію заходів із протидії незаконній міграції, незаконному переправленню осіб через державний кордон, сексуальній експлуатації дітей в Інтернеті та іншим суміжним кримінальним правопорушенням. Разом із тим високий рівень латентності, складність документування діяльності організованих злочинних груп, недостатність ресурсного забезпечення та стрімка цифровізація злочинної діяльності потребують подальшого вдосконалення міжвідомчої взаємодії, міжнародного співробітництва, оперативно-розшукового забезпечення, профілактичної роботи та механізмів захисту потерпілих. У сучасних умовах ефективна протидія торгівлі людьми має ґрунтуватися не лише на кримінально-правових і кримінологічних інструментах, а й на утвердженні духовно-моральних цінностей, розвитку правової культури, зміцненні соціальної відповідальності держави та суспільства. Поєднання правових, організаційних, соціальних і духовно-ціннісних засад здатне забезпечити належний рівень захисту людини від цього ганебного явища сучасності.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у поглибленому кримінологічному вивченні новітніх форм торгівлі людьми в умовах війни, насамперед кіберексплуатації, використання цифрових платформ для вербування потерпілих та діяльності транснаціональних організованих злочинних груп. Особливої уваги потребує розроблення ефективних моделей міжвідомчої взаємодії, міжнародного співробітництва, а також удосконалення механізмів раннього виявлення, захисту, реабілітації та соціальної реінтеграції осіб, які постраждали від торгівлі людьми. Перспективним напрямом також є формування сучасної кримінологічної моделі протидії торгівлі людьми для прифронтових регіонів України з урахуванням безпекових, соціальних і цифрових викликів воєнного часу.

Список використаних джерел

1. Bastien D. J., Peters R. M. The Effectiveness of a Human Trafficking Protocol in the Emergency Department: A 5-Year Retrospective Analysis. *Journal of Nursing Care Quality*. 2025. Vol. 40, № 1. P. 62–68. DOI: <https://doi.org/10.1097/NCQ.0000000000000797>
2. Olivieri S. S., Diamond-Caravella M. L., Etcher L. N. Closing the Educational Gap on Human Trafficking: There's No Better Time Than Now! *Journal of Emergency Nursing*. 2024. Vol. 50, № 4. P. 551–566. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jen.2024.01.007>
3. Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labor and Forced Marriage. *International Labor Organization*. 2022.
4. Cohen P. R. Identifying Human Trafficking Victims: A Potential Role for Forensic Dermatology. *Cureus*. 2023. Vol. 15, № 11. DOI: <https://doi.org/10.7759/cureus.48905>
5. Combs M. A., Arnold T. Human Trafficking: Empowering Healthcare Providers and Community Partners as Advocates for Victims. *Journal of Holistic Nursing*. 2022. Vol. 40, № 3. P. 302–303. DOI: <https://doi.org/10.1177/08980101211045554>
6. Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage. *International Labour Organization*. URL: <https://www.ilo.org/publications/major-publications/global-estimates-modern-slavery-forced-labour-and-forced-marriage>
7. Poverty, Prosperity, and Planet Report. *Pathways Out of the Polycrisis*. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/poverty-prosperity-and-planet>
8. Recknor F., Gordon M., Coverdale J. та ін. A Descriptive Study of United States-Based Human Trafficking Specialty Clinics. *Psychiatric Quarterly*. 2020. Vol. 91. P. 1–10. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11126-019-09691-8>
9. Megbaru A. T., Engdaw B. Assessment of the Trends of Human Trafficking in Ethiopia: The Case of Metema Woreda. *International Journal on Minority and Group Rights*. 2025. Vol. 32, № 3. P. 510–530. DOI: <https://doi.org/10.1163/15718115-bja10178>
10. Sokat K. Y., Chi M., Hudlow J. Transit Monitoring Capacity Expansion: Analytics for Combating Human Trafficking. *Transportation Research Interdisciplinary Perspectives*. 2024. Vol. 24. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.trip.2024.101032>
11. Starseed S. C., Kluckman M., Scaggs S. та ін. Verified Human Trafficking Allegations Among Single and Dual System-Involved Children: Predicting Initial and Repeat Victimization. *Child Maltreatment*. 2025. Vol. 30, № 3. P. 460–472. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.trip.2024.101032>
12. Кількість осіб, яким Нацсоцслужбою встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, станом на 13.05.2026. Національна соціальна сервісна служба України. URL: <https://nssu.gov.ua/protidiya-torgivli-lyudmi/kilkist-osib-yakim-nacsocsluzhboyu-vstanovleno-status-osobi-yaka-postrazhdala-vid-torgivli-lyudmi> (дата звернення: 03.06.2026).

References

1. Bastien, D. J., & Peters, R. M. (2025). The Effectiveness of a Human Trafficking Protocol in the Emergency Department: A 5-Year Retrospective Analysis. *Journal of Nursing Care Quality*, 40(1), 62–68. DOI: <https://doi.org/10.1097/NCQ.0000000000000797> [in English].
2. Olivieri, S. S., Diamond-Caravella, M. L., & Etcher, L. N. (2024). Closing the Educational Gap on Human Trafficking: There's No Better Time Than Now! *Journal of Emergency Nursing*, 50(4), 551–566. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jen.2024.01.007> [in English].
3. International Labor Organization (2022). Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labor and Forced Marriage [in English].
4. Cohen, P. R. (2023). Identifying Human Trafficking Victims: A Potential Role for Forensic Dermatology. *Cureus*, 15(11). DOI: <https://doi.org/10.7759/cureus.48905> [in English].
5. Combs, M. A., & Arnold, T. (2022). Human Trafficking: Empowering Healthcare Providers and Community Partners as Advocates for Victims. *Journal of Holistic Nursing*, 40(3), 302–303. DOI: <https://doi.org/10.1177/08980101211045554> [in English].
6. Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage. *International Labour Organization*. Retrieved from <https://www.ilo.org/publications/major-publications/global-estimates-modern-slavery-forced-labour-and-forced-marriage>.
7. Poverty, Prosperity, and Planet Report. *Pathways Out of the Polycrisis*. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/publication/poverty-prosperity-and-planet> [in English].
8. Recknor, F., Gordon, M., & Coverdale, J. та ін. (2020). A Descriptive Study of United States-Based Human Trafficking Specialty Clinics. *Psychiatric Quarterly*, 91, 1–10. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11126-019-09691-8> [in English].
9. Megbaru, A. T., & Engdaw, B. (2025). Assessment of the Trends of Human Trafficking in Ethiopia: The Case of Metema Woreda. *International Journal on Minority and Group Rights*, 32(3), 510–530. DOI: <https://doi.org/10.1163/15718115-bja10178> [in English].
10. Sokat, K. Y., Chi, M., & Hudlow, J. (2024). Transit Monitoring Capacity Expansion: Analytics for Combating Human Trafficking. *Transportation Research Interdisciplinary Perspectives*, 24. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.trip.2024.101032> [in English].
11. Starseed, S. C., Kluckman, M., & Scaggs, S. et al. (2025). Verified Human Trafficking Allegations Among Single and Dual System-Involved Children: Predicting Initial and Repeat Victimization. *Child Maltreatment*, 30(3), 460–472. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.trip.2024.101032> [in English].
12. National Social Service of Ukraine (2026). Kilkist osib, yakym Natssotssluzhboiu vstanovleno status osoby, яка postrazhdala vid torhivli liudmy, stanom na 13.05.2026 [Number of persons who were determined by the National Social Service to be victims of human trafficking as of 13.05.2026]. Retrieved from <https://nssu.gov.ua/protidiya-torgivli-lyudmi/kilkist-osib-yakim-nacsocsluzhboyu-vstanovleno-status-osobi-yaka-postrazhdala-vid-torgivli-lyudmi> (data zvernennia: 03.06.2026) [in Ukrainian].

Tokar Petro,

Candidate of Legal Sciences,
Head of the Main Directorate of the National Police in Kharkiv Region,
Third-Rank Police General
(Main Directorate of the National Police in Kharkiv Region, Kharkiv)
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-8111-7142>

Saltovets Serhiy,

Candidate of Legal Sciences,
Deputy Chief of the Main Directorate of the National Police in Kharkiv Region,
Police Colonel
(Main Directorate of the National Police in Kharkiv Region, Kharkiv)
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7281-7238>

Kritsak Ivan,

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor,
Assistant Chief of the Main Directorate of the National Police in Kharkiv Region,
Police Lieutenant Colonel
(Main Directorate of the National Police in Kharkiv Region, Kharkiv)
Professor at the Department of Law and Social Sciences
(Vinnytsia Financial and Economic University, Vinnytsia)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3530-4269>

COMBATING HUMAN TRAFFICKING IN THE CONTEXT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR: THE CASE OF KHARKIV – CURRENT SITUATION, TRENDS, AND PROSPECTS

This article is devoted to a comprehensive study of the current state, trends, and prospects for combating human trafficking in the context of the Russian-Ukrainian war, using the city of Kharkiv and the Kharkiv region as examples. It analyzes international and domestic scholarly approaches to understanding human trafficking as one of the most dangerous forms of transnational organized crime and modern slavery. The article summarizes the results of a scientometric analysis of foreign studies, as well as statistical data from international organizations, the National Social Service of Ukraine, and law enforcement agencies regarding the scale, forms, and trends in the spread of this criminal phenomenon. Particular attention is paid to the impact of martial law, mass population displacement, labor migration, economic instability, and the social vulnerability of citizens on the increased risk of people falling into situations of exploitation. This study examined trends in the granting of victim status to individuals affected by human trafficking in Ukraine from 2022 to 2026, revealing changes in the gender profile of victims, the prevalence of mixed forms of exploitation, the use of people in armed conflicts, labor exploitation, and the illegal smuggling of persons across the state border. Based on an analysis of the activities of the Migration Police Department of the Main Directorate of the National Police in the Kharkiv region, the study describes the results of documenting criminal offenses and identifies problematic issues related to combating illegal migration, the sexual exploitation of children online, organized criminal groups, and the high rate of underreporting of these crimes. The paper justifies the need to strengthen interagency coordination, international cooperation, and the improvement of operational and investigative support, preventive measures, and victim protection mechanisms. Emphasis is placed on the fact that effective counteraction to human trafficking in today's conditions must combine criminal law, criminological, organizational, social, and spiritual-value-based approaches aimed at ensuring an adequate level of human safety, protecting human rights and freedoms, and strengthening Ukraine's national security.

Key words: human trafficking, modern slavery, Russian-Ukrainian war, labor exploitation, sexual exploitation, smuggling of persons across the state border, organized crime, criminology, National Police of Ukraine, Kharkiv, prevention, human rights.

Дата першого надходження статті до видання: 03.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.07.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 14.10.2026